

Processutvärdering av avnämningarundersökningar vid Karolinska Institutet

En rapport av Enheten för utvärdering, LIME

På uppdrag av Styrelsen för utbildning genom Beredningsgruppen för kvalitetssystem

Karolinska Institutet

Tove Bylund Grenklo

November 2018, Dnr: nnnnn

**Karolinska
Institutet**

Processutvärdering av avnämarundersökningar vid Karolinska Institutet

Utgiven på uppdrag av: Styrelsen för utbildning, Karolinska Institutet

Författare: Tove Bylund Grenklo

Enheten för utvärdering, Institutionen för lärande, informatik, management och etik (LIME), Karolinska Institutet, 171 77 Stockholm | Widerströmska huset, Solnavägen/Tomtebodavägen

För information: evaluation@ki.se | ki.se

Karolinska Institutet är ett av världens ledande medicinska universitet med visionen att på ett avgörande sätt bidra till att förbättra människors hälsa. I Sverige står Karolinska Institutet för drygt 40 procent av den medicinska akademiska forskningen och har det största utbudet av medicinska utbildningar. Varje år utser Nobelförsamlingen vid Karolinska Institutet mottagare av Nobelpriset i fysiologi eller medicin.

Innehåll

Innehåll	3
SAMMANFATTNING.....	1
BAKGRUND.....	2
Uppdrag.....	5
GENOMFÖRANDE	5
FYND	6
Anledningar till att göra en avnämarsundersökning.....	6
Programmets omvärldsbevakning	7
Programmets avnämarsidentifiering och -urval	8
Datainsamlingsmetod: Resonemang och erfarenheter	12
Programmets resultat och lärdomar av dessa	17
AVSLUTANDE REFLEKTIONER	21
Bilagor.....	23
Bilaga I: Avnämarsenkätens 12 generella frågor, obligatoriska för alla nybörjarprogram:.....	24
Bilaga II. Förslag följebrev	25

SAMMANFATTNING

Det här är en processutvärdering av programmen vid Karolinska Institutets (KI) erfarenheter av att planera, genomföra, analysera och tillämpa resultaten av en avnämningarundersökning. Syftet med en avnämningarundersökning inom högskolans område är att undersöka i vilken utsträckning utbildningarna svarar mot avnämningarnas och arbetsmarknadens behov.

Styrelsen för utbildning (US) vid KI fastställde i verksamhetsplanen för 2014 målet att "Utbildningen har en hög kvalitet och är anpassad till arbetsmarknaden och avnämningarnas behov". Under 2015-16 genomförde Enheten för utvärdering vid LIME, KI på uppdrag av US en omfattande nuläges- och omvärldsanalys och tog fram en enkät med 12 obligatoriska frågor gemensamma för nybörjarprogrammen samt en instruktion för hur arbetet skulle kunna gå till. I maj 2017 rekommenderade US att samtliga program, även de på avancerad nivå, skulle genomföra avnämningarundersökningar med den framställda enkäten. I november samma år sändes en påminnelse ut till alla program, det anslogs medel som bidrag för undersökningen och informerades om att alternativa metoder för datainsamling kunde användas efter överenskommelse.

Enligt programmen var den avgörande anledningen till att göra en avnämningarundersökning just att de fått uppdraget och medel för det men flertalet programföreträdare hade även sedan tidigare ett intresse för att stämma av utbildningen med avnämningarna. I november 2018 hade 37 program på grund- och avancerad nivå genomfört eller planerade för en avnämningarundersökning, enskilt eller i grupper om mellan 2 och 14 program. Sjutton program hade avslutat sina undersökningar. Flera program som hade samma avnämning valde att samarbeta med varandra. På så sätt undvek man att trötta ut avnämningarna och att konkurrera ut varandras undersökningar.

Avnämningarna identifierades med hjälp av branschorganisationernas register, genom att följa upp var tidigare studenter tagit vägen eller genom att avnämningarnas organisationer var kända och eller att man hade ett etablerat samarbete med dem för genomförande av verksamhetsförlagd utbildning (VFU). Det största problemet som rapporteras var att hitta rätt nivå av avnämningarna, att det var rätt personer att bedöma de nyutbildades kompetenser och färdigheter. En fråga som uppehållit flera programföreträdare var om avnämningarna skulle veta vilka av deras nyanställda som kom just från KI, eftersom samma program ibland ges vid flera lärosäten.

Majoriteten av programmen hade utgått från den för nybörjarprogrammen framtagna obligatoriska enkäten men lagt till programspecifika frågor kring det man önskat mer eller fördjupad information om. Det har t.ex. handlat om behov av att behärska specifika analysmetoder, om avnämningarnas framtida behov att nyrekrytera, om betydelsen av hur långt programmet är, vilka arbetsuppgifter de nyutexaminerade har samt krav

på kunskap i engelska språket och förmåga att skriva rapporter. I vissa fall hade enkäten modifierats för att kunna särskilja programmets olika inriktningar alternativt för olika program som gjort undersökningen gemensamt. I enkätundersökningarna inkluderades alla avnämare som kunde identifieras. De program, i huvudsak på avancerad nivå, som planerade för att genomföra undersökningen med hjälp av fokusgruppsintervjuer gjorde det för att det ansågs vara nästintill omöjligt att identifiera alla potentiella avnämare och av en önskan om att föra en dialog med avnämarna "Vissa kvaliteter behöver man tala om, de är svåra att fånga i enkätform".

Resultaten av avnämningarundersökningarna har diskuterats i programnämnder, utbildningsråd, utbildningsnämnder och tagits med i kvalitetsplaner. I flera fall hade resultaten lett till förändringar på kursnivå och förändringar i utbildningsplaner planerades. I andra pågick diskussioner om ändringar i kurs- och eller utbildningsplaner. Flera program hade fått bekräftat att studenterna har den kompetens och färdighet som efterfrågas. Resultat har också använts som underlag för fortsatta diskussioner med avnämarna.

Förslag på strategier för nästa avnämningarundersökning, som enligt beslut ska göras vart fjärde år, inkluderar noggrant övervägande av hur informations- och följebrev formuleras så att det blir tydligt vem som adresseras. Genom att skapa en öppen (publik) istället för respondentspecifik enkät blir det möjligt för en identifierad potentiell avnämare att vid behov vidarebefordra enkäten till en annan bättre lämpad person. Beror på om flera program har samma avnämare respektive om avnämarna själva är anställda eller om de är arbetsgivare med egna företag (t.ex. bioteknikföretag, optikerbutiker, privata kliniker) kan anpassning av enkätfrågornas formulering rekommenderas.

Flera programföreträdare gav uttryck för att undersökningen gett överraskande värdefull information. Samtidigt efterfrågar några en kritisk diskussion om hur resultaten ska användas.

BAKGRUND

Avnämare kan sägas vara ett annat ord för uppdragsgivare och inkluderar både de chefer som själva är anställda och de som själva är arbetsgivare för Karolinska Institutets (KI:s) tidigare programstudenter. Syftet med en avnämningarundersökning är att undersöka i vilken utsträckning utbildningarna svarar mot avnämarnas och arbetsmarknadens behov. Universitetskanslersämbetet betonar i sin vägledning för högsko-

lornas kvalitetssystem att vid bedömning av kvalitet i högre utbildning är arbetsgivarperspektivet en väsentlig del¹. Styrelsen för utbildning (US) vid KI fastställde redan i sin verksamhetsplan för 2014 målet att: "Utbildningen har en hög kvalitet och är anpassad till arbetsmarknaden och avnämarnas behov."² I samband med detta fastställde US också en handlingsplan³ (senare riktlinjer)⁴ för kvalitetssäkring av utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Styrelsen gav utifrån denna i uppdrag åt Enheten för utvärdering vid LIME, KI att skapa olika verktyg för utvärdering av utbildningar på grund- och avancerad nivå såsom bland annat ett verktyg för kursvärdering, en examensenkät, en studentbarometer och senast en alumnenkät.

En del av detta omfattande och långsiktiga kvalitetsutvecklingsuppdrag var att skapa en avnämningarundersökning för nybörjarprogram. Uppdraget innebar att ta fram en metod och implementeringsplan för en gemensam avnämningarundersökning som skulle användas av KI:s samtliga nybörjarprogram. Till skillnad mot övriga utvärderingsverktyg som riktas mot studenter så vänder sig denna till studenternas framtida arbetsgivare. I vilken mån kompetensen hos nyutexaminerade från KI:s nybörjarprogram motsvarar arbetsmarknadens behov har inte tidigare systematiskt undersökts på en övergripande nivå.

Under 2015-16 genomförde Enheten för utvärdering, LIME, KI en omfattande nuläges- och omvärldsanalys som förutom litteratursökning omfattade frågeställningar till såväl programmen på KI som andra högskolor och universitet i Sverige, liksom professionsföreträdare och förbund, studentorganisationer och potentiella arbetsgivare. Baserat på denna analys skapades och genomfördes en pilotundersökning med nybörjarprogrammen på KI⁵. En av de svårigheter med avnämningarundersökningar generellt som identifierades i samband med omvärldsanalysen var att det är dokumenterat svårt att få arbetslivsföreträdare att engagera sig i högskolornas kvalitetsarbete. Detta visar såväl andra högskolor som Universitetskanslersämbetets tidigare erfarenheter och trots att Enheten för utvärdering, LIME kontaktade alla avnämningssom

¹ Universitetskanslersämbetet (2016, reviderad 2018). Vägledning för granskning av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete. <https://www.uka.se/download/18.44500bd3161940d35451372/1519048605086/vagledning-2018-granskningar-larosatenas-kvalitetssakringsarbete.pdf>

² Styrelsen för utbildning (2014a, s.9). Verksamhetsplan. Styrelsen för utbildning. Verksamhetsår 2015. Dnr 1-371/2014. Stockholm: Karolinska Institutet.

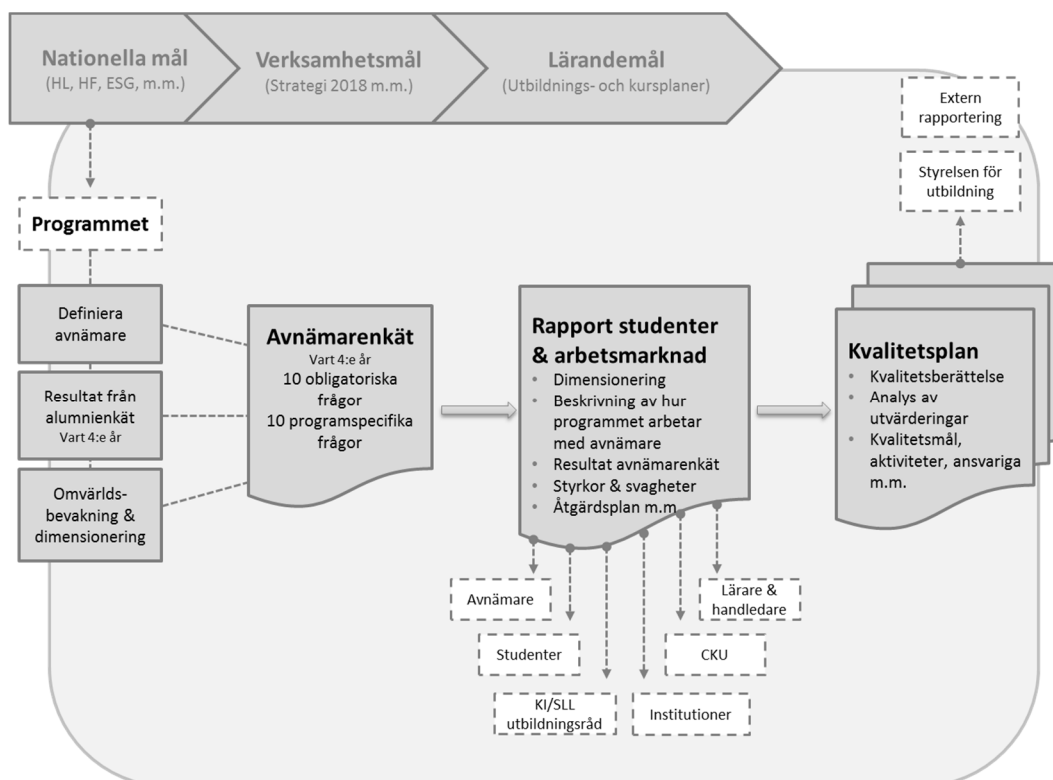
³ Styrelsen för utbildning (2014b). Handlingsplan för kvalitetsutvärdering av utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Stockholm: Karolinska Institutet.

⁴ Styrelsen för utbildning (2016). Riktlinjer för kvalitetsutvärdering av utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Dnr 1-577/2016. Stockholm: Karolinska Institutet.

⁵ Avnämningarundersökning – en pilot. Arbetsgivares perspektiv på utbildning och kompetenskrav. Mars 2016, Dnr: 1-754/2014. Stockholm: Karolinska institutet.

ingick i pilotenkäten i förväg för att fråga om de ville medverka så var det svårt att få in svar från alla som tidigare tackat ja.

Baserat på omvärldsanalysen och pilotenkäten skapades ett förslag till avnämningarundersökning för nybörjarprogrammen på KI som omfattade dels ett förslag på enkät (se Bilaga I) till avnämningarna men också en mall för omvärldsanalys baserad på statistisk information och reflektion över programmets dimensionering.

Figur. Avnämningarundersökning för nybörjarprogrammen på KI.

Utifrån resultaten och förslaget beslutade US i april 2016⁶ att avnämningarundersökningar ska göras vart fjärde år som en del av kvalitetsarbetet vid KI. Det beslutades att en första avnämningarundersökning enligt föreslagen mall med 12 generella, för nybörjarprogrammen obligatoriska frågor och cirka 10 för programmen valfria programspecifika frågor, skulle genomföras under år 2017 för att kunna redovisas som en del av programmets kvalitetsplan 2018.

⁶ KI. (2016). Sammanträdesprotokoll 2016:3. Styrelsen för utbildning, sammanträde 2016-04-14. Hämtad 2018-01-31 från https://ki.se/sites/default/files/styrelsenfor-utbildning_protokoll2016.pdf

I maj 2017 rekommenderade US att samtliga program, även de på avancerad nivå, skulle genomföra avnämningarundersökningar med den framställda enkäten. Flera program på avancerad nivå lämnade i augusti samma år in en gemensam skrivelse där de pekade på problem med att identifiera avnämare, behoven av att göra grundliga omvärldsanalyser samt behov av resurser för att genomföra undersökningarna. I november samma år sändes en påminnelse ut till alla program, det anslogs medel för undersökningen och informerades om att alternativa metoder för datainsamling kunde användas efter överenskommelse. Föreliggande processrapport avser att beskriva programmets erfarenheter av att genomföra en avnämningarundersökning.

Uppdrag

Syftet med processutvärderingen var att samla in, sammanställa och analysera beskrivningar av hur KI-program på både grundnivå och avancerad nivå implementerat och genomfört en avnämningarundersökning. I uppdraget ingick även att samla in och sammanställa förslag på fungerande strategier och goda exempel för att genomföra avnämningarundersökningar.

Utifrån denna kunskap ska KI sedan kunna utveckla avnämningarundersökningar och deras genomförande.

GENOMFÖRANDE

I utvärderingen ingår 37 program på grund- och avancerad nivå. Följande program är inte med i denna processutvärdering då de av olika skäl inte kommer att genomföra en avnämningarundersökning: Kompletteringsutbildningarna för barnmorskor, fysioterapeuter, läkare, sjuksköterskor och tandläkare med utländsk examen samt Masterprogrammet i molekylära tekniker inom livsvetenskaperna, eftersom programmet är nytt och studenterna inte kommit ut i arbetslivet ännu.

Datainsamling gjordes med telefonintervjuer och mejlkorrespondens med företrädare för respektive program. Intervjuerna var semistrukturerade och utgick från deltagarnas uppfattningar och upplevelser samt utfördes utifrån en intervjuguide baserad på processutvärderingens frågeställningar: Anledningar till att göra en avnämningarundersökning; Omvärldsbevakning; Avnämningaridentifiering och -urval; Resonemang och erfarenheter av datainsamlingsmetoden; samt Resultat och lärdomar. Processutvärderingen genomfördes vid Enheten för utvärdering, LIME, KI. Den första fasen som bestod av kartläggning av hur uppdraget kommunicerats till programmen och telefonintervjuer med programföreträdare genomfördes av Teresa Sörö (MSc, Specialist-sjuksköterska med inriktning mot barn och ungdom, Projektledare, Enheten för utvärdering, LIME, KI). Den andra fasen som utgjordes av ytterligare telefonintervjuer, mejlkorrespondens, analys och rapportsammanställning gjordes av Tove Bylund

Grenklo (PhD, Beteendevetare, Projektsamordnare, Enheten för utvärdering, LIME, KI). Anna Bonnevier (PhD, Projektledare, Enheten för utvärdering, LIME, KI) bidrog med bakgrundsinformation.

I flera fall hade program en gemensam företrädare vilket innebar att sammanlagt drygt 25 företrädare kunde identifieras för de cirka 40 potentiella programmen. De kontaktades och intervjuades per telefon mellan mars och november år 2018. Vid eventuella oklarheter men framför allt beroende på att processerna inte alltid var avslutade, behövde några programföreträdare kontaktas ett flertal gånger. Svaren på telefonintervjuerna antecknades direkt. Data analyserades genom manifest innehålls-analys med fokus på det synliga, explicita innehållet.

FYND

I november 2018 hade 14 program genomfört eller avsåg att genomföra, en avnämarundersökning var. En av dessa, Biomedicinska analytikerprogrammet, hade gjort två olika datainsamlingar för de två olika inriktningarna laboriemedicin (enkät) och klinisk fysiologi (intervju). Tjugotre program hade gjort, eller planerade att göra, sina avnämarundersökningar tillsammans i olika konstellationer.

Resultatredovisningen baseras i det följande på de huvudteman som utgjorde processutvärderingens frågeställningar: Anledningar till att göra en avnämarundersökning; Programmens omvärldsbevakning; Programmens avnämaridentifiering och -urval; Datainsamlingsmetod – Resonemang och erfarenheter; samt Programmens resultat och lärdomar av dessa.

Anledningar till att göra en avnämarundersökning

Programföreträdarna fick frågorna dels om hur de fått information om att en avnämarundersökning skulle göras, dels vad det funnits för skäl till att göra undersökningen. Det vanligaste svaret var att man fått uppdraget "på samma sätt som alla andra program", dvs. i form av ett epostmeddelande från US inklusive medel för att genomföra en undersökning. De som hade genomfört undersökningen gav också fler, kompletterande anledningar: "Vi är lydiga och gör som det bestäms. Men det fanns också ett intresse för detta eftersom vi håller på med en ny utbildningsplan", "Vi ville ha med det i kvalitetsplansarbetet så därför kom vi igång", "Eget initiativ", "Ny utbildningsplan. Som ett led i det ville vi se vilka kompetensbehov som fanns", "Något vi funderat på att göra men inte kommit till skott med tidigare", "Vi har haft ett lågt söktryck och behövde se över utbildningen", "Vi hade en inplanerad träff med [yrke-] chefer och ville ha detta som diskussionsunderlag".

Programmets omvärldsbevakning

En del i uppdraget till programmen var att göra en omvärldsbevakning med avseende på arbetsmarknaden för de egna studenterna. Flera program rapporterade att de övervakar söktryck, genomströmning och arbetsmarknadsläget i den mån det är möjligt. Många utbildar till yrken för vilka arbetsmarknaden är god eller mycket god och arbetskraftsbrist råder. En del av programmen på avancerad nivå utbildar dock inte för definierade professioner varför specifik arbetsmarknadsstatistik saknas. Vad gäller att ha bildat sig en uppfattning om arbetsgivarnas behov hade några program stämt av utbildningen mot nationella och internationella riktlinjer (Psykoterapeutprogrammet, Masterprogrammet i hälsoinformatik), diskuterat frågan på möten med avnämre (Kandidat- & Masterprogrammet i biomedicin, Röntgensjuksköterskeprogrammet). Flera hade även kontinuerliga kontakter med avnämre som gästföreläsare (Masterprogrammet i bioentreprenörskap) eller arbetade själva delvis hos avnämre och kunde på så sätt bilda sig en uppfattning (Masterprogrammet i hälsoekonomi, policy och management).

Programmets avnämningaridentifiering och -urval

I Tabell 1 presenteras programmets kontakter med avnämning och avnämningrepresentation i beslutsorgan.

Tabell 1. Programmets avnämningarkontakter och – representation	
Arbets terapeut-, Fysio- terapeut-, Sjukskö- terske- och Specialist- sjuksköterskeprogram- men	Har två representanter för avnämningarna med i utbildningsnämnden och är själva representerade i det utbildningsråd som Stockholms läns landsting och KI har för samverkan kring utbildningen. Vidare har alla 14 program tät kontakt med avnämning inom respektive område
Audionomprogrammet	Har kontakt med alla avnämning i samband med samordning av VFU- platser i Stockholm
Barnmorskeprogram- met	Har representanter för avnämningarna i sin programnämnd. Biträdande programdirektor är med på chefsmöten inom kvinnosjukvården som adjungerad. Man har nära kontakt med de akademiska kliniska ad- junkterna och är ofta ute i kliniken.
Biomedicinska analyti- kerprogrammet	Med dem på inriktning Laboratoriemedicin sker all avnämningarkontakt via adjungerade kliniska adjunkter. För inriktningen Klinisk fysiologi gäller att man har regelbundna möten och ett gott samarbete med avnämningarna
Logopedprogrammet	Har täta och upparbetade rutiner tack vare ett nära samarbete och kontakt med alla avnämning i samband med samordning av VFU-plat- serna. Har ett verksamhetschefsmöte med cirka 20 personer varje termin och varje år ett internat med VFU- ansvariga och/eller verk- samhetscheferna
Läkarprogrammet	Har avnämning med i programnämnden. En stor del av lärarna är själva kliniskt verkamma i nära samverkan med avnämningarna på de egna kli- nikerna. En stor del av utbildningen sker i form av VFU/VIL (verksam- hetsintegrerat lärande) hos avnämningarna, både i sluten- och öppenvård
Kandidat- och Master- programmen i biome- dicin	Har en Advisory Board där studenter från 1990-talet och början av 2000-talet som innehar viktiga positioner inom akademi, industri och kliniska laboratorier, ingår. I programkommittén ingår även en repre- sentant från Stockholms läns landsting
Magisterprogrammet i arbete och hälsa	Har ingen avnämningrepresentation i beslutsorgan
Magisterprogrammet i diagnostisk cytologi	Har mer kontakt med vissa avnämning men eftersom det bara finns 10-15 avnämning i landet så känner man till alla. Vid institutionen för Laboratoriemedicin och i utbildningsnämnden finns representanter från Stockholms läns landsting <i>forts. nästa sida</i>

<i>Tabell 1 forts.</i>	
Magisterprogrammet i global hälsa & Masterprogrammet i folkhälsovetenskap	En representant för avnämarna, Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin inom Stockholms läns landsting, är representant och deltar i utbildningsnämndens möten på institutionen för folkhälsovetenskap
Masterprogrammet i bioentreprenörskap	I tidigare organisation fanns avnämningarrepresentation i programnämnden. Efter samgående i ny institution har detta ännu inte kommit igång. Man har mycket kontakt med avnämning under studenternas praktik. Företagen och alumnerna föreläser regelbundet på programmet
Masterprogrammet i hälsoekonomi, policy och management	Har ingen avnämningarrepresentation i beslutsorgan.
Masterprogrammet i hälsoinformatik	Det finns en representant för Stockholms läns landsting i utbildningsnämnden. Dessutom har man gästföreläsare från, och gör studiebesök hos presumtiva, avnämning
Masterprogrammet i toxikologi	Hade tidigare med avnämning i programnämnd och programråd. Idag är kontakterna mer informella
Optikerprogrammet & Magisterprogrammet i klinisk optometri	Optikerprogrammet har träff med cirka 20 avnämning vartannat år. Magisterprogrammet hänvisade till Optikbranschen som ska ta till vara Optikerintressen.
Psykologprogrammet	Bjuder regelbundet in handledare och VFU- mottagningar/-kliniker till dialog- och diskussionsmöten samt presentation av forskning
Psykoterapeutprogrammet	Har kontinuerligt samarbete med avnämning i och med att de har halvtidsstudenter som på ena halvtiden arbetar med terapi och på den andra studerar med handledning. Dessutom erbjuder programmet föreläsningsserier och vidareutbildning till avnämningorganisationerna
Röntgensjuksköterskeprogrammet	Känner sina avnämning, både inom Stockholms läns landsting och de privata, väl. Bjuder regelbundet in cheferna till möten och har väletablerade kontakter med utbildningsansvariga på de olika klinikerna
Tandhygienist- & Tandläkarprogrammen	Hade precis inlett samarbete med avnämning i en referensgrupp för arbetet med en ny utbildningsplan när beslutet om avnämningundersökningar kom. Chefen för Folk tandvården i Stockholm sitter med i utbildningsnämnden.

Identifiering och urval av avnämare

Metoderna för att identifiera sina avnämare gjordes i huvudsak på ett av tre sätt; via branschregister, genom att följa upp var de tidigare studenterna tagit vägen eller genom kännedom om avnämarna (via kliniska adjunkter, VFU-samordnare, kliniker, företag och organisationer som programmen kände till). Program på avancerad nivå kan sägas ha använt sig av en hybrid mellan de två senare metoderna.

Avnämningidentifiering via branschorganisationerna

Audionomprogrammet och Magisterprogrammet i arbete och hälsa identifierade sina avnämare med e-postadresser i respektive branschorganisationers medlemsregister (Hörselvården och Svenska företagshälsor). De problem som identifierades var att eftersom det ofta är medlemmarna själva som ska uppdatera sina uppgifter är registren inte alltid aktuella. Detta ledde till att flera utskick kom i retur med meddelandet att mottagaren var okänd. Några personer hörde av sig med beskedet att de inte var inblandade i anställning av de aktuella studenterna. Programföreträdarna konstaterade att utskicken görs lite "i blindo". För Optikerprogrammets undersökning kunde branschorganisationen Optikbranschen göra ett utskick till utvalda butiker. Efter diskussion i programrådet beslutades att utskicket i första hand skulle göras till personalavdelningen på de olika butikskedjorna, cirka 300 stycken. Arbetet tog mycket tid i anspråk och man fick få svar.

Avnämningidentifiering genom att följa upp var studenterna tar vägen

Magisterprogrammet i global hälsa och Masterprogrammet i folkhälsovetenskap utgick från ett alumnätverk på LinkedIn i vilket 79 tidigare studenters arbetsplatser i Sverige kunde identifieras. E-postadresser hittades med hjälp av informella kontakter, via personalavdelningar och organisationernas webbplatser. Eftersom några avnämare anställt fler än en person skickades enkäten till samtliga 66 avnämare som kunde hittas i landet. Magisterprogrammet i klinisk optometri intervjuade sina studenter för att kartlägga tänkbara avnämare inom landstinget. Därefter googlade man personer på chefsnivå och kontaktade dem med fråga om vem som skulle vara rätt mottagare av enkäten, detta arbete upplevdes ha tagit mycket tid. Man konstaterade att det är svårt att veta om det var rätt person inom sjukvården som man fått tag i. Tandläkar- och Tandhygienistprogrammen utgick från en enkätundersökning genomförd av Tandläkarförbundet som visade att studenterna framför allt arbetade i Mellansverige på Folktandvården eller motsvarande privata alternativ. Programmen kontaktade därför både Folktandvården och ett antal privata aktörer som pga sin storlek och etablering i Mellansverige bedömdes vara relevanta. Dessa ombads sedan skicka in kontaktuppgifter till de klinikchefer som skulle kunna besvara enkäten. Ingen av de privata aktörerna svarade varför ett enkätutskick endast kunde göras till de 84 avnämare man identifierat inom Folktandvården.

Avnämningidentifiering genom kännedom om arbetsgivare t.ex. via VFU-samordnare, kliniska adjunkter mm

Arbetsterapeut-, Fysioterapeut-, Sjuksköterske- & Specialistsjuksköterskeprogrammen, Barnmorskeprogrammet, Biomedicinska analytikerprogrammet (inriktning Klinisk fysiologi), Logopedprogrammet, Magisterprogrammet i diagnostisk cytologi samt Röntgensjuksköterskeprogrammet kunde utgå ifrån studenternas VFU-platser. Psykoterapeutprogrammet identifierade sina avnämningare vid ett möte med verksamhetschefer och utgjordes av verksamhetschefer, sektionschefer och enhetschefer. För Biomedicinska analytikerprogrammet (inriktning Laboratoriemedicin) hjälpte de kliniska adjunkterna till att identifiera avnämningarna. Läkarpå kurs- och temaansvariga hjälpte till att identifiera studierektorerna för allmän tjänstgöring (AT) som avnämningare.

Arbetsterapeut-, Fysioterapeut-, Sjuksköterske- & Specialistsjuksköterskeprogrammen hade identifierat flera svårigheter i genomförandet av avnämningundersökningen. Det handlade om att identifiera rätt nivå av avnämningare som kan bedöma de nyutbildades kompetens och färdigheter, i vilken mån avnämningarna känner till från vilket lärosäte de nyutbildade kommer samt att man har många avnämningare och de är spridda inom landstinget, kommunen och bland privata aktörer. Avnämningarna är dessutom ofta gemensamma, varför man beslutade att göra avnämningundersökningen tillsammans och med hjälp av intervjuer. Avnämningare på Södersjukhuset och Liljeholmens akademiska vårdcentral, där alla de 14 programmets studenter finns representerade, har valts ut.

Barnmorskeprogrammet identifierade barnmorskechefer på mellannivå som de mest relevanta personerna att göra utskicket till eftersom det är de som rekryterar och har inblick i hur det går för de nyutbildade. Att identifiera alla dessa upplevdes dock vara tidsödande. Vid utskicket hörde några av sig och tyckte att enkäten istället borde skickas till någon annan, vilket man då gjorde. Biomedicinska analytikerprogrammet (inriktning Laboratoriemedicin), Logopedprogrammet och Magisterprogrammet i diagnostisk cytologi hade samma erfarenheter, dvs. inga större problem att identifiera arbetsplatserna. Utmaningen var att nå rätt person på rätt nivå, dvs. den chef som upplever de nya kompetens, att göra utskicket till. Röntgensjuksköterskeprogrammet skickade enkäten till chefer både på de stora akutsjukhusen och de mindre, privata klinikerna knutna till dem. Liksom Läkarpå programmet företrädare konstaterade man att den höga arbetsbelastningen i sjukvården har lärt folk att göra sig svårträffbara vilket påverkar svarsfrekvensen.

Psykologprogrammet behövde säkerställa att det fanns minst en psykolog på de verksamheter man skulle vända sig till. Programmet hade mist sin behörighet till Landstingets elektroniska personalkatalog vilket försvårade arbetet att få fram kontaktuppgifter men kunde få hjälp från en annan institution. De konstaterade att frågan om lämplig chefsnivå är viktig. Några mottagare av enkäten hade hört av sig och sagt att det inte tänkte svara eftersom de inte var verksamhetsansvariga, andra frågade om verksamhetsansvariga verkligen var rätta personerna att svara. Arbetet upplevdes

vara mycket tidsödande. Till nästa avnämarundersökning har programmet fått kontaktuppgifter till Stockholms läns sjukvårdsområdes studierektorer för PTP-utbildning (PTP: praktisk tjänstgöring som psykolog) vilka förhoppningsvis kan bistå i identifieringen av avnämare.

Flera av programmen på avancerad nivå kan sägas ha använt sig av en hybrid mellan att följa sina tidigare studenter (alumner) och att ha kännedom om avnämarna.

Masterprogrammet i toxikologi hade sedan tidigare kontakt med sina alumner (programmet har funnits i 40 år) hos större arbetsgivare, myndigheter, akademi och branschorganisationer och vände sig till dessa.

Kandidat- & Masterprogrammen i biomedicin identifierade sina avnämare via LinkedIn och personliga kontakter. En arbetsgrupp inom programnämnden beslutade om urvalet och att göra tre fokusgrupper till vilka alumner eller personer med liknande relevant erfarenhet som arbetade inom akademi, kliniska laboratorier eller industri bjöds in att delta.

Masterprogrammet i bioentreprenörskap och Masterprogrammet i hälsoinformatik planerade var och en för att göra intervjuer eller fokusgruppsintervjuer med avnämare inom akademi, myndigheter, organisationer samt företag i olika storlekar där man kände till att tidigare studenter fanns.

Datainsamlingsmetod: Resonemang och erfarenheter

Programmets resonemang kring antalet avnämarrespondenter

Besluten om hur många avnämare man skulle kontakta vägledades framför allt av antalet möjliga avnämare vilket också spelade roll för valet av datainsamlingsmetod. Spridningen mellan programmen både vad gäller antalet utexaminerade studenter per år respektive hur många potentiella avnämare dessa har är stor. De som gjorde undersökningen med hjälp av enkät hade ofta ambitionen att inkludera 100 avnämare och valde därför att ta med alla man kunde identifiera. I Tabell 2 framgår i alfabetisk ordning vilka program som arbetat enskilt eller gemensamt samt programmets val av metoder för datainsamling.

Tabell 2. Översikt över programmen som valt att genomföra avnämningarundersökning enskilt eller gemensamt samt val av metod för genomförd respektive planerad datainsamling.

Program	Metod för genomförd datainsamling	Metod för planerad datainsamling
Arbetsterapeut-, Fysioterapeut-, Sjuksköterske- & 11 Specialistsjuksköterskeprogram¹		I
Audionomprogrammet	E	
Barnmorskeprogrammet	E	
Biomedicinska analytikerprogrammet: Lab med Klin fys	E I	
Kandidat- & Masterprogrammen i biomedicin¹	F	
Logopedprogrammet	E	
Läkarprogrammet	E	
Magisterprogrammet i arbete och hälsa	E	
Magisterprogrammet i diagnostisk cytologi²	E ²	+I ²
Magisterprogrammet i global hälsa & Masterprogrammet i folkhälsovetenskap¹	E	
Masterprogrammet i bioentreprenörskap		I
Masterprogrammet i hälsoekonomi, policy och management		E
Masterprogrammet i hälsoinformatik		F
Masterprogrammet i toxikologi³	E	+I
Optikerprogrammet & Magisterprogrammet i klinisk optometri¹	E	
Psykologprogrammet	E	
Psykoterapeutprogrammet	E	
Röntgensjuksköterskeprogrammet	E	
Tandhygienistprogrammet	E	
Påbyggnadsutbildning i odontologisk profylaktik		
Tandläkarprogrammet¹	E	

Förkortningar: E: enkät; F: fokusgrupp; I: intervju.

- 1) Program som valt att genomföra avnämningarundersökningen tillsammans
- 2) För Magisterprogrammet i diagnostisk cytologi är informationen ofullständig
- 3) Datainsamling pågår.

Den viktigaste anledningen till att olika program valt att göra sina avnämningarundersökningar gemensamt var att deras tidigare studenter anställts i samma organisationer och ofta har samma avnämare. För Arbetsterapeut-, Fysioterapeut-, Sjuksköterske- &

Specialistsjuksköterskeprogrammets avnämning skulle det hypotetiskt kunna innebära att de skulle få 14 olika enkäter att fylla i. Genom att göra enkätundersökningen tillsammans önskade programmen undvika att trötta ut avnämarna och, eftersom utskicken kan synas vara identiska, att inget programs enkät skulle slängas i tron att den redan var besvarad.

Valet av enkät som datainsamlingsmetod motiverades för ett flertal av programmen med att man gjorde som man blivit tillsagd men också med att det var en bra metod, att det var en metod man var van vid, man ville få kvantitativa data och att anonymitet bidrar till ökad ärlighet. En programföreträdare sammanfattade svaret så här:

"Eftersom den [enkäten] fanns, var bra, jämförbarhet är bra och tiden var knapp"

Program som endast använde de obligatoriska gemensamma enkätfrågorna

Av de 15 som fram till november 2018 hade genomfört avnämningundersökning med enkät, valde tre program (Audionomprogrammet, Röntgensjuksköterskeprogrammet, Tandläkarprogrammet) att inte göra några tillägg till den för program på grundnivå framtagna enkäten med 12 obligatoriska/gemensamma frågor. Uppgifter saknas för Magisterprogrammet i diagnostisk cytologi.

Program som gjorde tillägg till de obligatoriska gemensamma enkätfrågorna

Två program hade lagt till en fråga var till de gemensamma frågorna (Psykologprogrammet: Vilka råd skulle du vilja ge till Karolinska Institutet kring utveckling av det femåriga psykologprogrammet för att möta kunskapsutvecklingen inom ämnesområdet och samhällets behov de kommande 10 åren; Tandhygienistprogrammet: Hur många tandhygienister på din klinik har 2- respektive 3-årig utbildning?). Psykologprogrammet hade modifierat frågorna så att det skulle framgå om det var examineerad-, PTP-psykolog (praktisk tjänstgöring som psykolog, motsvarande läkarprogrammets allmäntjänstgöring: AT) eller legitimerad psykolog som avsågs.

Barnmorskeprogrammet, Biomedicinska analytikerprogrammet (för inriktningen laboriemedicin), Logopedprogrammet, Läkarprogrammet, Magisterprogrammet i arbete och hälsa, Optiker- & Magisterprogrammet i klinisk optometri, Magisterprogrammet i global hälsa & Masterprogrammet i folkhälsovetenskap och Masterprogrammet i toxikologi hade efter diskussioner inom programmen (i programråd, med programansvariga, studierektorerna och grundutbildningsansvariga) lagt 6-13 frågor till de obligatoriska/gemensamma.

Barnmorskeprogrammet hade lagt till sex frågor angående inom vilket verksamhetsområde avnämaren befann sig, om man uppfattade att de nytexaminerade var trygga i sin yrkesroll, var rustade för en mångkulturell kontext, hade HBTQ-perspektiv och kompetens och kunskap för att arbeta evidensbaserat samt om avnämaren kunde erbjuda handledning och VFU som ger studenterna god förberedelse för arbetslivet.

Biomedicinska analytikerprogrammet lade till åtta frågor om det bedömda värdet av att studenterna behärskar olika specifika analysmetoder.

Logopedprogrammet lade till frågor om ämnesspecifika kunskaper för att kunna diagnostisera och behandla t.ex. tal- och språkstörningar hos barn och ungdom respektive förvärvade, läs- och skrivsvårigheter och ät- och sväljstörningar, samt frågor om att kunna arbeta i en mångkulturell och internationell miljö samt i enlighet med yrkets etiska kod.

Läkarprogrammet hade lagt till 13 frågor dels om vilken roll avnämaren hade i relation till de nytexaminerade och de nytexaminerades förmåga att självständigt t.ex. inhämta anamnes, utföra rutinstatus, diktera journalanteckning, utfärda recept, skriva remiss, leda rond och visa ett etiskt och professionellt förhållningssätt gentemot patienter och närstående.

Magisterprogrammet i arbete och hälsa hade först modifierat de gemensamma/obligatoriska frågorna så att det skulle framgå vilken av programmets tre inriktningar (sjuksköterska, ergonom eller beteendevetare) avnämaren avsåg i sitt svar. Därefter lade man till 11 frågor om bland annat hur många anställda man hade idag respektive beräknade behöva rekrytera de närmsta 10 åren samt om de nytexaminerades kompetens för arbetet i termer av att kunna bedöma risker, planera och genomföra åtgärder på individ och organisatorisk nivå, bedöma arbetsförmåga och generell kompetens för sitt arbete inom företagshälsovården.

Optiker- & Magisterprogrammet i klinisk optometri hade bland annat adderat frågor om vilka arbetsuppgifter de nytexaminerade hade, om de hade kunskap om sekretess och tystnadsplikt och vad avnämarna såg som framtida kunskapsbehov.

Masterprogrammet i folkhälsovetenskap & Magisterprogrammet i global hälsa, som översatt enkäten till engelska, hade lagt till frågor om de nyanställdas yrkestitlar, huvudsakliga arbetsuppgifter, hur viktigt man anser det vara med internationell erfarenhet av arbete och studier samt i vilken utsträckning man uppfattade att de nytexaminerade motsvarade arbetes krav på kunskap i engelska, förmåga att analysera, skriva rapporter, PM och artiklar, planera och organisera, tillämpa relevant forskningsmetodik, vara professionella och följa relevanta etiska aspekter.

Masterprogrammet i toxikologi behöll några frågor från den obligatoriska/gemensamma enkäten och lade till detaljerade frågor om programmets kunskapsområden, ämnesspecifika teoretiska och praktiska samt generiska kunskaper och förmågor. På studenternas förslag hade även en fråga om betydelsen av att förstå, tala och skriva

svenska inkluderats. Svartalternativen var formulerade för att fånga avnämarnas åsikt om hur viktig respektive fråga var för arbetslivet och -marknaden.

Program som endast använde egna enkätfrågor

Psykoterapeutprogrammet, som vid en tidigare initierad enkätundersökning inte fått in ett enda svar, valde att inte använda de obligatoriska/gemensamma frågorna utan baserade sina 12 frågor på vad som framkommit i kompetensutredningar från Soci-alstyrelsen, kvalitetsindikatorer, workshops med före detta studenter (alumner) och i telefonintervjuer med sex sektionschefer.

Program som avser använda enkät för sin datainsamling

Masterprogrammet i hälsoekonomi, policy och management planerar för att samla data med enkät. Programmet har ännu inte beslutat exakt vilka frågor som kommer ställas.

Program som valde intervju eller fokusgrupp som datainsamlingsmetod

Arbetsterapeut-, Fysioterapeut-, Sjuksköterske- & Specialistsjuksköterskeprogrammen kommer göra en gemensam datainsamling med hjälp av intervjuer, dels för att kunna föra en dialog med avnämarna och dels för att säkerställa i vilken mån svaren handlar om tidigare KI-studenter eller studenter från annat lärosäte.

Kandidat- & Masterprogrammen i biomedicin valde att göra fokusgrupper istället för att samla data med hjälp av enkät pga förväntat låg svarsfrekvens. Möjligheten att direkt kunna ställa följdfrågor var också en viktig aspekt. Programmen utgick i intervjuerna från frågorna i den obligatoriska gemensamma enkäten. Till dessa valde programnämnden ett antal andra frågor som bedömdes vara av värde för fokusgruppsdiskussionerna.

Masterprogrammet i bioentreprenörskap som tidigare planerat för fokusgruppsintervjuer, har pga svårigheter att hitta tider som passade alla avnämare istället under senhösten 2018 bokat in intervjuer med en organisation, ett litet-, ett mellanstort och ett stort företag och ytterligare förfrågningar har skickats, bland annat till ett internationellt företag. Några frågor utgår från den obligatoriska/gemensamma enkäten, andra kommer handla om avnämarnas tankar om den framtida arbetsmarknaden och vilka kunskaper och färdigheter som kan behöva inkluderas i utbildningen.

Masterprogrammet i hälsoinformatik planerar för att genomföra undersökningen med hjälp av fokusgruppsintervjuer. Avnämarna är företag, hälso- och sjukvårdsorganisationer och myndigheter i Sverige där man känner till att tidigare studenter arbetar. En central fråga är vad avnämarna förväntar sig att de nyutexaminerade studenterna ska kunna.

Programmets resultat och lärdomar av dessa

Resultat och lärdomar från avnämardundersökning

De program som själva hade samlat in data med hjälp av enkät hade identifierat mellan 31 och 296 epost-adresser till potentiella avnämare. Svarsfrekvenserna varierade mellan 21 och 79 % för dessa program (Se Tabell 3).

Tabell 3. Antal svar och svarsfrekvenser för de program som genomfört avnämardundersökningen med hjälp av enkät

Program	Antal svar/ utskickade enkäter	Svarsfrekvens
Audionomprogrammet	13/61	21 %
Barnmorskeprogrammet	27/64	42 %
Biomedicinska analytikerprogrammet: LabMed	34/74	46 %
Logopedprogrammet	10/45	22 %
Läkarprogrammet	37/94	39 %
Magisterprogrammet i arbete och hälsa	63/296	21 %
Magisterprogrammet i diagnostisk cytologi		ingen uppgift
Magisterprogrammet i global hälsa & Masterprogrammet i folkhälsovetenskap	25/66	37 %
Masterprogrammet i toxikologi	31 ¹ /39	79 %
Optikerprogrammet & Magisterprogrammet i klinisk optometri	12/≈300 ²	≈ 4 % ²
	8/≈20 ²	≈40 % ²
Psykologprogrammet	20/60	33 %
Psykoterapeutprogrammet	>24/49	≈50 %
Röntgensjuksköterskeprogrammet	21/31	68 %
Tandhygienistprogrammet	45/84	45 %
Tandläkarprogrammet	54/84	64 %

1) Antal svar t o m 22 nov 2018. Datainsamling pågår

2) Utskicket gjordes av branschorganisationen, uppgift om det exakta antalet utskickade enkäter saknas.

Samtliga program som använt enkät hade använt KI Survey, ett upphandlat verktyg (Survey & Reports) som KI har tillgång till via SUNET, och fått ut sina resultat på sedvanligt vis i tabeller, stapeldiagram och fritextsvar redovisade per fråga. Några program menade att de öppna svaren var mest värdefulla, andra program ansåg att de befintliga frågornas- eller de egna frågornas svar var mest användbara.

Nedan sammanfattas respektive programs resultat och hur dessa använts.

Audionomprogrammet: Det finns en skillnad i vad de ofta privata avnämarna önskar, att vi ska utbilda studenterna i försäljning, och programmets uppdrag som är att ge en professionsutbildning. Avnämarna tycker inte att studenterna är riktigt färdiga. Avnämarna efterlyser mer VFU men vi har svårt att hitta dessa platser. Programmet för en ständig dialog om detta. Resultaten har tagits med i Kvalitetsplanen och diskuterats i utbildningsrådet och utbildningsnämnden.

Barnmorskeprogrammet: Programmet har själva fått en förståelse för vad de framtida barnmorskorna behöver kunna vilket kan vara till nytta vid framtida VFU-placeringar. Kanske behöver studenterna förberedas för fler områden än mödravård, förlossning och eftervård? Avnämarna anser att utbildningen är för kort vilket programmet är eniga med dem om. Frågan om utbildningens längd har diskuterats i utbildningsrådet. Resultaten, som tagits med i åiterrapportering, utgör underlag för diskussioner och tankar inför framtiden.

Biomedicinska analytikerprogrammet: Resultaten tyder på att studenterna på inriktningen laboriemedicin har för lite VFU och är otillräckligt färdighetstränade, vilket programföreträdarna också misstänkte. Resultaten kommer användas för framtida förändringar både på kurs- och programnivå.

Logopedprogrammet: Enligt avnämarna är studenterna teoretiskt välutbildade och trygga i sina kunskaper i ämnesområdet. Däremot har de svårt att avgränsa sina arbetsinsatser, svårt att sätta gränser med risk för stressreaktioner och utbrändhet. Resultaten har sammanställts och citerats i kvalitetsplanen och avrapporterat till utbildningsnämnden. I den nya utbildningsplanen tillkommer kurser i professionell autonomi och mer interprofessionella lärandeaktiviteter.

Läkarprogrammet: Avnämarna menar att studenterna behöver mer grundläggande kunskaper, mer klinisk träning och lära sig handläggningen bortom inhämtningen av anamnes. Resultaten har tagits upp i kvalitetsplanen.

Magisterprogrammet i arbetet och hälsa: Resultaten tyder på att de tidigare studenterna kan teorin men inte är redo att omsätta sina kunskaper i praktiken, de vet inte hur de ska arbeta som konsulter. Avnämarna vill inte ha forskare. De vet inte alltid vilket lärosäte deras anställda utbildats vid. Programmet förbereder för en uppföljande intervjustudie av inriktningen beteendevetare med avseende på vad de arbetar med (på individ- eller organisatorisk nivå) och en alumnundersökning. Man funderar kring hur önskemål om mer praktik och mentorskap skulle kunna lösas.

Magisterprogrammet i global hälsa & Masterprogrammet i folkhälsovetenskap: Avnämarna bekräftar resultaten från kursvärderingar och fakultetsdiskussioner om att programmen har goda resultat. Avnämarna kan önska mer kompetens i att göra statistiska analyser, förmåga att kommunicera vetenskap och möjligen lite mer självständighet. Resultaten diskuteras främst för programutveckling.

Masterprogrammet i toxikologi: Avnämningarundersökning med enkät som insamlingsmetod pågår, i november 2018, och ska följas av intervjuer. Resultaten är inte sammanfattade men man har för avsikt att använda dem till att utveckla programmet och ha med i diskussioner med studenterna.

Psykologprogrammet: Resultaten tyder på att KI:s psykologprogram ligger ganska bra till. Vissa avnämningar noterar att de tidigare studenterna är kliniskt väl förberedda. Avnämningarna ser också att det kan finnas ett allmänt behov av att utbilda psykologer för primärvården och utveckla nya arbetssätt för detta sammanhang, så kallat första linjens psykiatri. Resultaten har redovisats och diskuterats med lärare och studentrepresentanter på en lärardag och legat till grund för brainstorming om utbildningens mål 2030. Inga radikala åtgärder på kursplanerna planeras. Resultaten har snarare bekräftat att programmet är inne på rätt spår.

Psykoterapeutprogrammet: Resultaten bekräftade att utbildningen varit för tidsmässigt omfattande och att det finns ett behov av specialister. Programmet har halverat handledningstiden och infört två specialinriktningar, en i klinisk psykologi och en i kognitiv beteendeterapi. Idag är söktrycket tredubblat vilket programföreträdarna tror kan ha med dessa förändringar att göra.

Röntgensjuksköterskeprogrammet: Resultaten bekräftade att programmet gör ett gott arbete. Avnämningarna anser dock att för stort fokus ligger på den akademiska utbildningen och att studenterna inte tillräckligt väl förstår vad deras utbildning och legitimation innebär. Programmet har presenterat och diskuterat resultaten med cheferna inom radiografi i Stockholm och Mälardalen med avseende på hur dessa aspekter ska kunna ingå i utbildningen.

Tandhygienistprogrammet: Av avnämningarnas svar framgår att många föredrar tandhygienister som har treårig till skillnad mot tvåårig utbildning. Till de nyutexaminerades styrkor räknas bland annat goda teoretiska kunskaper, god samarbetsförmåga och förmåga att kommunicera och motivera patienterna. Bland svagheter nämns bristande klinisk erfarenhet, att mer kunskap behövs inom framför allt barntandvård, kariesdiagnostik, röntgen och debitering. Bland annat med stöd av dessa resultat har KI nu ansökt om examensrätt för en treårig utbildning samt använt resultaten i utformningen av den nya utbildningsplanen och de nya kursplanerna.

Tandläkarprogrammet: Avnämningarna lyfte både för- och nackdelar med nyutexaminerade tandläkare från KI. Resultaten har legat till grund för stora delar av den nya utbildningsplanen, främst när det gällde delar som ansågs saknas. Separata kurser har tagits fram och de tidigare saknade delarna inkluderas i formuleringen av lärandemål i de nya kursplanerna.

Kandidat- & Masterprogrammen i biomedicin identifierade ett behov av mer undervisningen i bioinformatik och eventuellt även basal undervisning i programmering. Dessutom påtalades att studenterna behöver kunskap om projektledarskap, samar-

bete i interprofessionella grupper och kännedom om regulatoriskt regelverk vid arbete i klinik och industri. Resultaten kommer leda till förändringar inom nuvarande utbildningsplaner samt påverka framtida utbildningsplaner.

Programmets reflektioner kring undersökningens för- och nackdelar

Enkätundersökning

Tankarna kring metodens och avnämardundersökningens för- och nackdelar skilde sig åt. De program som fått få svar poängterade det vanskliga i att dra slutsatser utifrån detta. Andra tyckte att det hade varit ett bra sätt att få många värdefulla svar.

"Den [enkäten] har sina styrkor och svagheter, är lite ytlig och vi fick låg svarsfrekvens"

"Det tog tid och var jättejobbigt men har gett värdefull information"

"Det kändes som en pilotundersökning men svaren var överraskande intressanta, särskilt de öppna svaren!"

Det konstaterades att det var svårt att avgöra om avnämarna kände till från vilket lärosäte de tidigare studenterna kom. De program som hade olika inriktningar och som skickat olika enkäter (olika länkar) för dessa funderade i efterhand på om det varit bättre att sammanfoga det i en och samma enkät. En fråga som många önskade ställa till avnämarna i enkät eller i samtal under intervju eller fokusgrupp var hur de ser på framtiden i termer av vad studenterna behöver ha för kunskaper och färdigheter och hur arbetsmarknaden kan komma att se ut. Flera programföreträdare kommenterade att enkäten hade väckt frågor som man ville fördjupa och följa upp med kvalitativ metod.

Fokusgrupp

Kandidat- & Masterprogrammen i biomedicin som genomfört sin avnämardundersökning med hjälp av fokusgruppsintervjuer var nöjda med detta och planerar för att upprepa denna metod nästa gång.

Anledningar till förseningar i processen

Svårigheter att identifiera avnämare och att få fram någon som kunde genomföra undersökningen var anledningar till att några programs avnämardundersökningar blivit försenade. Andra program framhöll att de valt att låta förberedelserna ta tid *"Om det nu ska göras, ska det göras ordentligt och vara värt mödan."*

Att upprepa eller välja en annan metod vid nästa datainsamling

Inför en (eventuell) uppföljande undersökning fanns hos en del program en önskan om att nästa gång istället för enkät använda sig av intervju eller fokusgrupper för att fördjupa resultaten medan andra ville upprepa enkätfrågorna. Ett program ville göra det oftare än vart fjärde år för att arbeta in metoden och för att avnämarna skulle känna igen enkäten. Ett annat program hoppades aldrig behöva upprepa undersökningen.

De två program som i sin gemensamma undersökning använt kvalitativ metod önskade upprepa detta.

AVSLUTANDE REFLEKTIONER

Enligt beslut i US ska avnämningundersökningar vid KI genomföras vart fjärde år. Därmed ska så kallade alumnundersökningar göras, även det vart fjärde år⁷. Några program kommenterade att det nu efter avnämningundersökningen kändes ännu mer angeläget att vända sig till de tidigare studenterna (alumnerna) med frågor om de fått med sig de kunskaper och färdighet som behövs i arbetslivet, vilket bekräftar värdet av att de olika undersökningarna görs varannan gång.

Baserat på processutvärderingen och de synpunkter som programföreträdare gett uttryck för, följer nedan en sammanställning av förslag på strategier för genomförandet av nästa avnämningundersökning, samt allmänna reflektioner.

För flertalet program var det relativt lätt att identifiera arbetsplatserna men det upplevdes svårt och tidsödande att hitta rätt avnämningperson inom organisationerna. I vissa fall återkom identifierade avnämningare och sade sig "inte vara den som anställde" eller "inte verksamhetsansvarig" varför de inte tänkte besvara enkäten. Processutvärderingen har inte kartlagt hur programmets informations- och följebrev till avnämningarna formulerats eller eventuella konsekvenser av detta. I Pilotrapporten definierades avnämningare som "personer med vana av att arbetsleda och/eller rekrytera nyutexaminerade studenter från respektive utbildningsprogram". För ytterligare ett förslag till formulering i information- och följebrev, se Bilaga II. I andra fall återkom identifierade avnämningare med besked om att de inte var rätt mottagare men gav förslag om till vem enkäten istället borde adresseras. Alternativt hade mottagaren själv vidarebefordra enkäten till rätt person. För att det senare ska fungera behöver dock utskicket

⁷ KI. (2016). Sammanträdesprotokoll 2016:3. Styrelsen för utbildning, sammanträde 2016-04-14. Hämtad 2018-01-31 från https://ki.se/sites/default/files/styrelsenforutbildning_protokoll2016.pdf

i KI Survey göras som publik enkät som de presumtiva respondenterna når via en öppen länk. En strategi som föreslogs till nästa avnämrandeundersökning var att föregå enkätutskicket med ett informationsbrev för att säkerställa att rätt mottagare hittats.

Eftersom en del avnämrande inte själva är anställda utan arbetsgivare med eget företag (t.ex. bioteknikföretag, optikerbutik, privat klinik) kan enkätfrågorna 1) Vilken marknadssektor tillhör din arbetsgivare och 2) Hur många anställda har den organisation eller det företag där du är anställd, behöva anpassas i enlighet med detta.

För de program som utbildar till samma avnämrande, såsom exempelvis inom tand- och sjukvården, kan enkätutskicket göras på olika sätt. Antingen skickar varje program var för sig den egna enkäten, vilket riskerar att trötta ut avnämrande och sannolikt ökar risken att efterföljande enkäter av misstag förblir obesvarade. Ett alternativ är att programmen gör ett gemensamt utskick. De kan då antingen inkludera en länk per programenkät eller modifiera enkätfrågorna så att de olika inriktningarna eller programmen speglas.

Identifiering och urval av avnämrande handlar givetvis också om representativitet och därmed vilka slutsatser som kan dras av undersökningen. För flera program är det tidigare studenter, så kallade alumner, som nu är avnämrande och som utgör urvalet av deltagare i undersökningen. Det har fördelen att de har god kännedom om programmens upplägg. Å andra sidan behöver programmen ta den potentiella risken för snedvridning av resultaten, pga urvalet, i beaktande i sin tolkning.

En del program har så kallade Advisory boards i vilka tidigare studenter (alumner), som idag innehar viktiga positioner hos olika avnämrande inom t.ex. akademi och industri, ingår. Detta kan vara en funktion värd att instifta för flera program.

De olika programmen hade olika preferenser och erfarenheter av den metod de valde att samla in sina data med vid genomförandet av den första undersökningen. Det går därmed inte att avgöra om någon metod skulle lämpa sig bättre eller sämre för avnämrandeundersökningar. En viktig fråga för programmen handlade om syftet med undersökningarna och hur svaren från avnämrande skulle användas. Det konstaterades bland annat att nytexaminerade kan komma från flera andra lärosäten. Flera program betonade frågan om hur det kunde säkerställas att avnämrandes svar verkligen handlar om tidigare KI-studenter. Risken finns annars att resultat som rör ett annat lärosätes programstudenter felaktigt leder till förändringar på motsvarande KI-program. En relaterad fråga är om programmet nyligen antagit en ny utbildningsplan, t.ex. som en följd av en tidigare avnämrandeundersökning – är det då meningsfullt att göra en avnämrandeundersökning innan några studenter hunnit utexamineras i enlighet med denna? I frågor som dessa behöver lärosätet ha en levande diskussion.

Slutligen gav flera programföreträdare uttryck för att enkätens fritextsvar innehöll överraskande rik information och att de i efterhand tyckte att det hade varit värt mödan att göra en avnämrandeundersökning.

Bilagor

Bilaga I: Avnämarenkätens 12 generella frågor, obligatoriska för alla nybörjarprogram.....	25
Bilaga II. Förslag följebrev.....	26

Bilaga I: Avnämarenkätens 12 generella frågor, obligatoriska för alla nybörjarprogram:

1. Vilken marknadssektor tillhör din arbetsgivare?
2. Hur många anställda har den organisation eller det företag där du är anställd?
3. Hur många nyutexaminerade [yrke/utbildning] har du haft de senaste två åren i den enhet som du har rekryterings- och/eller chefsansvar för?
4. Har det betydelse för dig vilken högskola nyutexaminerade [yrke/utbildning] kommer från när du rekryterar?
5. Uppfattar du att nyutexaminerade [yrke/utbildning] generellt har kompetens att utföra sitt arbete på ett tillfredsställande sätt?
6. Hur väl bedömer du att nyutexaminerade [yrke/utbildning] motsvarar arbetskrav på:
 - a) Samarbetsförmåga
 - b) Kritiskt tänkande
 - c) Kommunikationsförmåga
 - d) Självständighet
 - e) Att söka och värdera information
 - f) Problemlösningsförmåga
 - g) Praktiska färdigheter
7. I vilken utsträckning upplever du att nyutexaminerade [yrke/utbildning] visar förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap?
8. Vilka styrkor har dagens nyutexaminerade [yrke/utbildning]?
9. Vilka svagheter har dagens nyutexaminerade [yrke/utbildning]?
10. Vilka råd skulle du vilja ge till Karolinska Institutet kring utveckling av utbildningen för att möta kunskapsutvecklingen inom ämnesområdet och samhällets behov de kommande 10 åren?
11. Hur väl känner du till hur [yrkes/utbildnings] -programmet på Karolinska Institutet är uppbyggt idag?
12. Hur nöjd är du med nuvarande samarbete mellan din arbetsgivare och Karolinska Institutet vad gäller utbildningens innehåll och kvalitet?

Fråga 1-3 hade fasta svarsalternativ

Fråga 4-7 och 11-12 hade fasta svarsalternativ som poängsattes enligt följande:

I mycket liten grad (1) I liten grad (2) Delvis (3) I hög grad (4) I mycket hög grad (5)
Vet ej (0)

Vid fråga 4, 5 och 7 gavs möjlighet att motivera och utveckla svaret

Fråga 8-10 hade endast öppna svarsalternativ.

Bilaga II. Förslag följbrev

Hej,

Karolinska institutet genomför just nu avnämningarundersökningar för alla sina utbildningar. Du får detta mejl eftersom vi är intresserade av dina erfarenheter och synpunkter på nyutexaminerade [programstudenters] utbildning och kompetens. Ditt deltagande är naturligtvis frivilligt. Enkäten innehåller 15 frågor som besvaras via nedanstående länk. Vi hoppas att du vill delta. Dina svar är värdefulla för oss! Om du anser att du inte är rätt person att besvara enkäten får du gärna vidarebefordra länken till en kollega som har erfarenhet av att anställa eller arbeta med nyutexaminerade [programstudenter].

Enkäten hittar du här:
[plats för länk]

Tack för din medverkan!

Med vänliga hälsningar